

Кузьомко Володимир Миколайович
к.е.н., доцент кафедри економіки підприємств,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана».
VKuzemko@ukr.net

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙ: ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ

ИННОВАЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ И КОММЕРЦИАЛИЗАЦИЯ ИННОВАЦИЙ: ВЫЗОВЫ И УГРОЗЫ

INNOVATION ACTIVITY AND COMMERCIALIZATION INNOVATION: CHALLENGES AND THREATS

Анотація. Розглянуто сутність і роль інноваційної діяльності і комерціалізації інновацій у підвищенні рівня ефективності підприємств. Проаналізовано ключові виклики та загрози інноваційній діяльності підприємств України.

Аннотация. Рассмотрены сущность и роль инновационной деятельности и коммерциализации инноваций в повышении уровня эффективности предприятий. Проанализированы ключевые вызовы и угрозы инновационной деятельности предприятий Украины.

Abstract. The article considers the essence and the role of innovative activities and commercialization of innovation in improving the effectiveness of enterprises. The main challenges and threats of innovative activity of enterprises of Ukraine are analysed.

На сьогодні беззаперечним є той факт, що екстенсивні чинники економічного зростання, засновані на використанні базових економічних ресурсів, себе повністю вичерпали і основним джерелом подальшого економічного розвитку стають інновації. За окремими оцінками, розвинені країни світу за рахунок активної інноваційної діяльності забезпечують від 75 до 95% промислового виробництва [1, с. 360].

Інновації стають потужним драйвером розвитку не лише економіки загалом, але й окремих підприємств, оскільки вони стають базою для підвищення їх конкурентоспроможності та ефективності. Інноваційно-активне підприємство завжди краще пристосовується до динамічних і мінливих умов ринку, що забезпечує йому лідерство в конкурентній боротьбі, зростання лояльності споживачів, глибше проникнення на ринок, а отже, й одержання додаткового прибутку. Разом з тим, додатковий економічний ефект можуть дати лише інновації, які зорієнтовані на ринок. Підприємству недостатньо просто займатися інноваційною діяльністю – це лише одна, хоч і важлива, сторона інноваційного процесу, не менш важливо знати і вміти комерціалізувати результати такої діяльності, тобто виводити інноваційний продукт на ринок з метою одержання економічної вигоди.

Комерціалізація інновацій, як механізм перетворення результатів інтелектуальної діяльності в ринкові товари одночасно є кінцевим етапом інноваційної діяльності і її передумовою. З одного боку, формування мультиплікативного економічного ефекту, який проявляється у зростанні рівня конкурентоспроможності, стійкості та прибутковості підприємства забезпечується лише за умови успішного продажу інноваційного продукту, з іншого – оскільки інноваційна діяльність є циклічною – одержаний економічний ефект є потужним джерелом інвестицій для початку наступного інноваційного циклу, мотиватором подальших наукових та інтелектуальних пошуків.

Комерціалізація результатів інноваційної діяльності є складною і комплементарною проблемою, що обумовлює необхідність її вирішення як окремо, так і в більш широких рамках інноваційної діяльності підприємств загалом і економічної ситуації в країні в цілому.

І якщо в економічно розвинених країнах комерціалізація інновацій і їх створення тісно ув'язані між собою в єдиний ефективно працюючий механізм, то в Україні такий механізм ще потрібно створювати. Тривале зволікання, а, подекуди, і ігнорування цього питання, породжують низку потужних загроз діяльності вітчизняних підприємств в майбутньому.

Серйозним викликом для вітчизняних підприємств є глобалізація. Стирання кордонів між країнами і ринками, посилення економічної, політичної та культурної уніфікації і стандартизації, підвищення мобільності робочої сили та капіталу об'єктивно посилюють міць компаній, які здатні працювати на глобальних ринках і, відповідно, послаблюють позиції тих компаній, які орієнтовані лише на місцеві ринки. Враховуючи, що зазначені процеси набувають

прискореного характеру, вітчизняні підприємства з метою утримання конкурентних позицій, принаймні на ринку України, і забезпечення власної економічної безпеки повинні активно адаптуватися до загальносвітових економічних процесів.

Ще одним викликом, особливо для країн, що розвиваються, стає формування постіндустріальної економіки. Характерними рисами такої економіки є значний динамізм і невизначеність економічних процесів, індивідуалізація потреб, підвищення ролі людського чинника, масові інформатизація і комп'ютеризація, зростання ролі науки, освіти і культури в житті суспільства та інші. Все це вимагає від підприємств підвищеної мобільності і гнучкості діяльності, здатності не лише працювати на існуючих ринках, але й формувати нові, глибоко сегментувати ринок і змагатися за лояльність споживачів. Тобто активно займатися розробкою і впровадженням інноваційних продуктів. На жаль, в Україні станом на 2015 р. інноваційною діяльністю в промисловості займалися лише 824 підприємства, або 17,3% від загальної кількості промислових підприємств [2, с. 1], що є вкрай низьким показником.

В сучасних умовах значно зростає роль науки у виробництві, особливо прикладної. Усвідомивши, що наукові дослідження і розробки (НДіР) є основною рушійною силою інновацій, уряди провідних країн світу активно нарощують їх частку у ВВП. Так, одним з 5 цільових завдань стратегії Європа 2020 є збільшення наукоємності ВВП до 3% до 2020 р. В результаті її реалізації країни ЄС підвищили частку НДіР у ВВП з 1,76% у 2004 р. до 2,03% у 2014 р. У Південній Кореї ця частка становить 4,15%, Японії — 3,47%, у Сполучених Штатах — 2,81%, в Китаї 2,08%. В Україні спостерігається протилежна тенденція. Якщо у 2005 р. частка НДіР становила 1,03%, то у 2015р. — 0,62%, в тому числі за рахунок коштів державного бюджету – 0,21% [3, с. 130] і має тенденцію до зменшення, до того ж на фоні скорочення обсягу ВВП. Це свідчить, з одного боку, про загрозу формування ситуації, коли Україна настільки відстане у розвитку від економічно розвинених країн, що вже не зможе їх наздогнати, а, з іншого – про дуже низьку роль держави в інноваційній діяльності підприємств України.

Суттєві загрози інноваційній діяльності підприємств в Україні виникають через розірваність ланцюга «наука-освіта-виробництво». Україна за багатьма оцінками має потужний науково-технічний та освітній потенціал. Однак, за міжнародним рейтингом інноваційності посідає лише 56 місце (2015 р.) серед 128 країн світу [4, р. 254], що вказує на те, що існуючий натеper потенціал використовується неналежним чином. Спостерігається превалювання фундаментальних наукових досліджень, які не мають безпосередньої практичної спрямованості, відтік молодих вчених з наукової сфери, низький рівень мотивації наукових досліджень (так, за даними Державної служби статистики України, середній розмір заробітної плати виконавців досліджень і розробок становив у 2015 р. 4218 грн, що трохи більше середнього рівня заробітної плати в економіці України [3, с. 64]). Зрозуміло, що в таких умовах очікувати серйозної віддачі від науковців не варто.

Дуже низьким є рівень співробітництва підприємств з науковими та освітніми організаціями. Так, протягом 2012–2014 рр. лише 3% підприємств із технологічними інноваціями співпрацювали з науково-дослідними інститутами і 2,6% — з університетами [5, с. 4]. Можемо констатувати, що бізнесу не цікаві дослідження, які проводяться зусиллями наукових і освітніх організацій в Україні. Відповідно, якомога швидше ученим і освітянам варто навчитися мислити категоріями ринку, створювати продукт, який матиме комерційний успіх, тоді вони зможуть заробляти на інтелекті.

Глобалізаційні процеси вносять напруженість і в транскультурну взаємодію суспільств, що породжує серйозні виклики для української економіки. Останні дослідження [6, с. 17-20] доводять, що в основі глобалізації лежить європейська культура. Відповідно, її норми, цінності і інститути, які поширюються по всьому світу, набувають універсального, глобального характеру. Наявність таких культури і інститутів у поєднанні з духом вільного підприємництва, готовності йти на ризик дозволяють підприємствам економічно розвинених країн світу максимально швидко адаптуватися до нових глобальних і локальних ринкових змін, здійснюючи проривні інновації в багатьох сферах. При взаємодії таких підприємств з ринковими суб'єктами, які притримуються в своїй діяльності норм і цінностей уніфікованих, традиційних культур, останні об'єктивно програють, оскільки не мають необхідної гнучкості, ризикованості і креативності. Саме тому важливим для України є якомога швидше засвоєння основних норм і цінностей європейської культури.

Важливим стає і формування універсальної, узгодженої з загальносвітовими інституційної бази інноваційної діяльності. Мова йде, передусім, про створення надійних гарантій приватної власності, формування інноваційної інфраструктури, гармонізація нормативно-

правової бази, особливо у сфері захисту інтелектуальної власності, що дозволить підвищити рівень економічної безпеки вітчизняних підприємств, прискорить процеси комерціалізації інновацій. Це процес нелегкий і тривалий, але єдино правильний в умовах глобалізації.

Економічна криза, яка охопила Україну, на тлі політичних соціальних і інших проблем значно гальмує трансформацію економічних процесів в державі, призводять до фокусування підприємств на завданнях поточного виживання, а не майбутнього розвитку, що стає потужною перешкодою для здійснення інноваційної діяльності загалом. Однак, як свідчить світовий досвід, саме активізація інноваційних процесів, як правило, була основою для виходу економічно розвинених країн з економічних криз.

Таким чином, наявність значних проблем в інноваційній сфері, слабе реагування на глобальні виклики і загрози можуть призвести до того, що Україна залишиться на периферії економічного розвитку, а вітчизняні підприємства будуть витіснені з ринку більш інноваційними закордонними компаніями. Тому для забезпечення стійкості та конкурентоспроможності вітчизняних підприємств варто якомога швидше ліквідувати диспропорції в структурі інноваційного потенціалу, формувати цінності і інститути, максимально відповідні для умов глобалізації та постіндустріальної економіки.

Література

1. Микитюк О. Інноваційна інфраструктура розвитку підприємництва / О. Микитюк // Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2014. – №1 (28). – С. 359-368.

2. Інноваційна діяльність промислових підприємств у 2015 році : Аналітична доповідь [Електронний ресурс] // Державний комітет статистики України. — 2016. – Режим доступу до ресурсу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2016/dop/04/dop_nntd15_w.zip.

3. Наукова та інноваційна діяльність України : Статистичний щорічник / Відпов. за вип. О. О. Кармазіна. – К. : Державна служба статистики, 2016. — 257 с.

4. The Global Innovation Index 2016. Winning with Global Innovation / Soumitra Dutta, Bruno Lanvin and Sacha Wunsch-Vincent. – Geneva, Switzerland: the World Intellectual Property Organization, 2016. – 422 p.

5. Обстеження інноваційної діяльності в економіці України за період 2012-2014 років (за міжнародною методологією) : Аналітична доповідь [Електронний ресурс] // Державний комітет статистики України. — 2016. – Режим доступу до ресурсу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2015/dop/11/dop_inn_2014.zip.

6. Ясин Е. Роль инноваций в развитии мировой экономики / Е. Ясин, М. Снеговая // Вопросы экономики. — № 9. – 2009. – С. 15-31.

УДК 330.341.1:005.93

Лігоненко Лариса Олександрівна
д.е.н., професор кафедри менеджменту,
ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана»,
larisa.ligonenko@gmail.com

НОВА ПАРАДИГМА ТЕХНОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

НОВАЯ ПАРАДИГМА ТЕХНОЛОГИЧЕСКОГО МЕНЕДЖМЕНТА

NEW TECHNOLOGICAL MANAGEMENT PARADIGM

Анотація. Аргументована доцільність наукового пошуку, спрямованого на формування теоретичної бази та практичного інструментарію забезпечення технологічного розвитку бізнес-організацій (підприємств) України. Викладена авторська концепція нової парадигми технологічного менеджменту, визначено її базові теоретико-методологічні положення.

Аннотация Аргументирована целесообразность научного поиска, направленного на формирование теоретической базы и практического инструментария обеспечения технологического развития бизнес-организаций (предприятий) Украины. Изложена авторская концепция новой парадигмы технологического менеджмента, определены ее базовые теоретико-методологические положения.

Annotation. The scientific research expediency is reasoned, that directed at forming the theoretical base and practical tools for ensuring the technological development of business organizations (enterprises) of Ukraine. The